

Karol Piwoński

Uniwersytet Warszawski, Polska

karol.piwonski1@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3261-1159>

Naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni jako przesłanka odpowiedzialności dyscyplinarnej studenta

Violation of the Regulations in Force at the University as a Ground for the Student's Disciplinary Liability

Abstract: Violation of the regulations in force at the university is one of the basis of student's disciplinary liability. The law does not specify a catalogue of these regulations, which contributed to discrepancies in the scientific works and jurisprudence of disciplinary commissions. The article aims to determine the normative content of this basis. The considerations include changes introduced by the Higher Education and Science Act, as well as statements of the representatives of science and jurisprudence. The analysis leads the author to the position that the considered basis includes the abovementioned Act, as well as the internal law of the university issued on its basis, in particular its statute and study regulations. Although internal acts can not be indicated exhaustively, in order to establish the disciplinary offence it is necessary to determine that the infringed obligation was legally binding for the student.

Keywords: students' disciplinary liability, regulations in force at the university, grounds for the disciplinary liability, disciplinary offence, Higher Education and Science Act

Słowa kluczowe: odpowiedzialność dyscyplinarna studentów, przepisy obowiązujące w uczelni, podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej, przewinienie dyscyplinarne, prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Wprowadzenie

Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹ student ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną „za naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni

1 Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r. poz. 1668), dalej „ustawa” lub „pswn.”

oraz za czyny uchybiające godności studenta”². O ile druga z przesłanek odpowiedzialności – czyn uchybiający godności studenta – ze swej natury jest „pojęciem niedookreślonym, wymagającym odwołania się do ocen”³, to przesłanka „naruszenia przepisów obowiązujących w uczelni” – jako odwołująca się do obowiązującego prawa – powinna mieć treść jednolitą i precyzyjną, tak by krąg tych przepisów, jak również obowiązki z nich wynikające, były możliwe do ustalenia przez osoby będące ich adresatami. Ustawa, choć pojęciem „przepisów obowiązujących w uczelni” posługuje się kilkukrotnie, nie wskazuje przepisów zaliczających się do tego zbioru, wobec czego nie dziwi rozbieżność w interpretacji tej przesłanki deliktu dyscyplinarnego zarówno wśród przedstawicieli doktryny prawa, jak i w orzecznictwie komisji dyscyplinarnych⁴. Spory te wynikały również z nieprecyzyjnego ujęcia obowiązków studenta w ustawach regulujących szkolnictwo wyższe. Zmiany wprowadzone ustawą z 20 lipca 2018 r. mają charakter porządkujący i rzucają nowe światło na prawidłową interpretację pojęcia „przepisów obowiązujących w uczelni”. Rozważenie treści normatywnej tych przepisów jest zasadniczym celem niniejszego artykułu. Dla jego realizacji przeanalizowane zostaną – w zakresie, w jakim zachowały aktualność – wypowiedzi przedstawicieli nauki prawa oraz relewantne orzecznictwo, co pozwoli zaproponować wykładnię rzeczonych przepisów uwzględniającą ostatnie zmiany prawne, jak również argumenty pomijane dotychczas w literaturze przedmiotu. Niniejsze rozważania odnosić można także do doktorantów, skoro przepis wyrażający podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej tej grupy ma, *mutadis mutandis*, identyczne brzmienie jak analogiczny przepis dotyczący odpowiedzialności studentów⁵.

Przed przystąpieniem do właściwej analizy zaznaczyć trzeba, że druga z podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów – czyn „uchybiający godności studenta” – nie będzie przedmiotem rozważań, a odwołania do niej będą czynione tylko w takim zakresie, w jakim wymaga tego wyjaśnienie charakteru prawnego „przepisów obowiązujących w uczelni”. Tym samym uznaję alternatywne użycie spójnika „oraz” w art. 307 ust. 1 ustawy, a więc niezależność podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej. Prezentowana bywa teza odmienna⁶, jest ona jednak błędna, co wynika

2 Art. 307 ustawy, a także art. 211 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365). Z uwagi na tożsame brzmienie obu przepisów, za aktualne – co do zasady – uważam wypowiedzi doktryny i orzecznictwo dotyczące nieobowiązującej już ustawy.

3 M. Gałązka, Komentarz do art. 211, (w:) M. Pyter (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2012.

4 P. Skuczyński, P. Zawadzki, Odpowiedzialność dyscyplinarna. Podstawy, procedura i orzecznictwo w sprawach studentów Uniwersytetu Warszawskiego 2000–2005, Warszawa 2008, s. 175–219.

5 Zob. art. 322 ust. 1 zd. 1 ustawy.

6 P. Skuczyński, P. Zawadzki, Odpowiedzialność..., *op. cit.*, s. 201. W uzasadnieniu przytoczonego tam orzeczenia komisja dyscyplinarna stwierdziła: „ustawa wymaga łącznego spełnienia dwóch przesłanek odpowiedzialności przed Komisją Dyscyplinarną dla Studentów UW [...]. Jedynie w razie ich łącznego spełnienia można mówić o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego”.

z literalnego brzmienia przepisu i jest akceptowane w orzecznictwie sądów administracyjnych, które uznają, że podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej „są niezależne i nie muszą zachodzić łącznie⁷. Przyjęcie takiej interpretacji nie wyklucza oczywiście możliwości, by jeden czyn wypełniał obie te podstawy⁸.

1. Jakie przepisy mogą obowiązywać w uczelni?

Wyliczenie wszystkich przepisów wewnętrznych uczelni nie jest możliwe i słusznie zauważa się w literaturze, że oparcie na nich podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej ma w dużej mierze charakter blankietowy⁹. Aktami stanowiącymi prawo wewnętrzne uczelni są w szczególności: jej statut, regulamin studiów, strategia uczelni, regulamin zarządzania prawami autorskimi, prawami pokrewnymi i prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji, regulamin korzystania z infrastruktury badawczej, a także decyzje administracyjne rektora. Za prawo wewnętrzne obowiązujące w uczelni uznać można także inne akty wydawane na podstawie ustawy pswn., jak na przykład akty organów samorządu studenckiego. Literalna analiza pojęcia „przepisów obowiązujących w uczelni” sugerowałaby zaliczenie do nich, oprócz powyżej wskazanych aktów wewnętrznych, także aktów prawa powszechnie obowiązującego, którymi są: Konstytucja RP, ratyfikowane umowy międzynarodowe, prawo stanowione przez organizacje międzynarodowe, których RP jest członkiem, ustawy, rozporządzenia, a także akty prawa miejscowego, wydane przez organy działające na obszarze, na którym znajduje się uczelnia¹⁰.

2. „Przepisy obowiązujące w uczelni” w świetle wypowiedzi doktryny

Najbardziej sporną kwestią interpretacyjną pojęcia „przepisów obowiązujących w uczelni” wydaje się określenie roli wyrażenia „w uczelni”, w szczególności ustalenie, czy ma ono charakter rozszerzający, czy zawężający w stosunku do obowiązujących przepisów. Możliwe jest uznanie, że wyrażenie „w uczelni” rozszerza katalog przepisów prawa powszechnie obowiązującego o obowiązujące na uczelni prawo wewnętrzne albo uznanie, iż „w uczelni” zawęża zbiór przepisów do tych związanych przedmiotowo z konkretną uczelnią, a więc obejmuje jedynie prawo stanowione przez organy tej uczelni (prawo wewnętrzne). Trzecia grupa występujących interpretacji przyjmuje, że w pojęciu „przepisów obowiązujących w uczelni” mieści się – oprócz prawa wewnętrznego uczelni – tylko część prawa powszechnie obowiązują-

7 Wyrok WSA w Opolu z dnia 2 lutego 2017 r., II SA/Op 577/16, LEX nr 2232360.

8 D. Mucha, Komentarz do art. 211, (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2017.

9 M. Gałązka, Komentarz..., *op. cit.*

10 Art. 87 Konstytucji RP, art. 91 Konstytucji RP.

cego lub że tylko niektóre naruszenia tego prawa mogą stanowić podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Szeroką wykładnię „przepisów obowiązujących w uczelni” przedstawiają Hubert Izdebski i Jan Zieliński, stwierdzając, że student odpowiada dyscyplinarnie za naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni, w tym przepisów prawa powszechnie obowiązującego¹¹. Tym samym autorzy zdają się akceptować tezę, że przepisy, których naruszenie może prowadzić do odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów, to w zasadzie wszystkie przepisy obowiązujące na terytorium całego kraju, jak również przepisy prawa wewnętrznego uczelni. Kwestia ta nie jest jednak przez autorów szerzej dyskutowana. Inną opinię wyraża Barbara Janusz-Pohl, której zdaniem czyny naruszające przepisy obowiązujące w uczelni można zrekonstruować za pomocą „odtworzenia stosownych obowiązujących norm prawnych określających prawa i obowiązki (status) studenta oraz zasady postępowania w sprawach studenckich”¹². Autorka zawęża więc zakres „przepisów obowiązujących w uczelni” do tych, które odnoszą się do obowiązków wynikających ze statusu studenta. Jej zdaniem w ramach „przepisów obowiązujących w uczelni” mieszczą się przepisy prawa powszechnie obowiązującego, jednak w ograniczonym zakresie. Pociągnięcie do odpowiedzialności studenta w związku z naruszeniem przezeń prawa powszechnie obowiązującego wymaga, by popełnienie czynu zabronionego było związane ze statusem studenta. Związek ten może zaistnieć przez „*loci delicti* (miejsce popełnienia czynu), albo przez kryterium przedmiotowe, a więc związku inkryminowanego zachowania się studenta z faktem studiowania (np. uczestnictwem w zajęciach, egzaminach)”¹³. Podobne stanowisko zajmuje Małgorzata Gałązka, która odnośnie do przepisów prawa powszechnie obowiązującego stwierdza: „trudno jednak te przepisy wyłączyć, prowadziłyby to bowiem do wniosku, że na uczelni one nie obowiązują. Dlatego popełnienie na terenie uczelni czynu zabronionego przez jakąkolwiek ustawę obowiązującą na terytorium RP należy również traktować jako naruszenie przepisów obowiązujących na uczelni”¹⁴. W ocenie autorki rolą wyrażenia „w uczelni” jest wprowadzenie *locus delicti*, a więc deliktem dyscyplinarnym będzie jedynie czyn naruszający wskazane przepisy, popełniony na terenie uczelni. Opinię taką przedstawia również Jerzy Paśnik¹⁵. Natomiast zdaniem D. Orłowskiej i Marty Tomkiewicz, przez przepisy te „należy raczej rozumieć przepisy ściśle związane z funkcjonowaniem uczelni jako zakładu admini-

11 H. Izdebski, J.M. Zieliński, Komentarz do art. 211, (w:) H. Izdebski, J.M. Zieliński (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2015.

12 B. Janusz-Pohl, O modelu postępowania dyscyplinarnego w sprawach studenckich, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2015, nr 2, s. 87.

13 *Ibidem*.

14 M. Gałązka, Komentarz..., *op. cit.*

15 J. Paśnik, Nowe regulacje odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich i studentów – uwagi krytyczne, „Administracja” 2007, nr 4, s. 15.

stracyjnego”¹⁶. Do przepisów obowiązujących w uczelni *sensu stricto* autorki zaliczają w szczególności statut uczelni oraz regulamin studiów. Zbliżone zapatrywanie przedstawia Elżbieta Ura¹⁷, która do katalogu przepisów obowiązujących w uczelni zalicza także ustawę pswn. Interpretacja taka opiera się na argumentach, zgodnie z którymi przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów odpowiadają nałożonym na nich obowiązkom, o których mowa w art. 107 ustawy pswn. W poprzednim stanie prawnym obowiązkiem studenta było postępowanie zgodne z treścią ślubowania i regulaminem studiów, a obowiązki te były uszczegółowione przez odwołanie do regulaminu studiów, planu studiów i „przepisów obowiązujących w uczelni”¹⁸. Przepis ten budził wątpliwości, gdyż jego literalna wykładnia prowadziła do nielogicznego wniosku, że regulamin i plan studiów nie są przepisami obowiązującymi w uczelni. Nowa regulacja jest bardziej przejrzysta i przesądza o uznaniu tych aktów za obowiązujące w uczelni.

3. „Przepisy obowiązujące w uczelni” w świetle analizy systemowej ustawy pswn.

Analiza systemowa ustawy pswn. sugeruje, że za przepisy obowiązujące w uczelni nie można uznać jedynie przepisów prawa powszechnie obowiązującego ani jedynie prawa stanowionego przez organy uczelni. Ustawodawca bowiem, odwołując się do którejś z tych kategorii aktów prawnych, czyni to w sposób niebudzący wątpliwości. Dla przykładu, rektor uchyla wydawane przez samorząd studencki akty niezgodne z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, statutem uczelni, regulaminem studiów lub regulaminem samorządu¹⁹, a w odniesieniu do prawa wewnętrznego²⁰: statut określa zasady organizacji i funkcjonowania uczelni, w szczególności: 4) zasady sprawowania wewnętrznego nadzoru nad aktami wydawanymi przez organy uczelni. Użycie w ustawie *expressis verbis* pojęć „przepisy prawa powszechnie obowiązującego” oraz „akty wydawane przez organy uczelni” pozwala argumentować, że treść pojęcia „przepisów obowiązujących w uczelni” nie może odpowiadać żadnemu

16 P. Skuczyński, P. Zawadzki, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 48.

17 E. Ura, *Komentarz do art. 211, (w:) W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013.

18 Art. 189 ust. 1: Student jest obowiązany postępować zgodnie z treścią ślubowania i regulaminem studiów, ust. 2: Student jest obowiązany w szczególności do: 1) uczestniczenia w zajęciach dydaktycznych i organizacyjnych zgodnie z regulaminem studiów; 2) składania egzaminów, odbywania praktyk i spełniania innych wymogów przewidzianych w planie studiów; 3) przestrzegania przepisów obowiązujących w uczelni.

19 Art. 110 ust. 8 ustawy.

20 Art. 34 ust. 1 ustawy.

z nich, zgodnie z regułą interpretacyjną nakazującą różnobraźnym terminom w tej samej ustawie przypisywać różne znaczenia²¹.

Z orzecznictwa sądowego wyłania się teza, jakoby przez „przepisy obowiązujące w uczelni” rozumieć należało jedynie przepisy regulujące funkcjonowanie uczelni, a więc ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, a także akty wydawane na jej podstawie. W wyroku z 15 grudnia 2017 r. NSA wskazał: „jak wynika z art. 211 ust. 1 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej jest naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni oraz czyny uchybiające godności studenta. Prawdopodobnie sformułowany zarzut skargi powinien zatem wiązać przepis art. 211 ust. 1 ustawy z przepisami zakładu administracyjnego, jakim jest uczelnia wyższa [...]”²². Warto przywołać także pogląd Sądu Najwyższego²³, iż „materialno-prawna podstawa przypisania odpowiedzialności dyscyplinarnej, tak jak każdej odpowiedzialności represyjnej, musi być zakotwiczona w przepisie rangi ustawowej, a jedynie ewentualnie uzupełniona o przepisy podustawowe albo zawarte w uchwałach organów korporacyjnych [...]”.

4. *Locus delicti*

W literaturze przedmiotu prezentowany jest pogląd, jakoby naruszenie przepisów karnych mogło być podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej przez fakt naruszenia ich na terenie uczelni. Jak stwierdza J. Paśnik, odpowiedzialność studentów za przestępstwa i wykroczenia ogranicza się do tych popełnionych „na terenie uczelni oraz bezpośrednio związanych z faktem studiowania”²⁴. Można jednak również argumentować, że interpretacja, według której wyrażenie „w uczelni” rozciągałoby podstawy tej odpowiedzialności na wszystkie karalne czyny popełniane na terenie uczelni, stoi w sprzeczności z wyraźnym brzmieniem przepisu, który mówi o przepisach „obowiązujących w uczelni”, a nie zaś „naruszonych w uczelni”. Nie wydaje się przy tym, by miejsce popełnienia czynu było szczególnie znaczące dla stwierdzenia deliktu dyscyplinarnego. Jak zauważa T. Słomka, „student powinien reprezentować swoją postawą pewne wartości niezależnie od miejsca, w którym przebywa, zaś zadaniem uczelni wyższej jest dbanie, aby pewne kanony zachowania były przez studenta zawsze reprezentowane”²⁵. Sam fakt popełnienia czynu przestępnego na terenie uczelni nie przesądza, że stanowi on delikt dyscyplinarny ani tego nie wyklu-

21 T. Chauvin, T. Stawicki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2017, s. 248.

22 Wyrok NSA z dnia 15 grudnia 2017 r., I OSK 1408/17, LEX nr 2440297.

23 Wyrok SN z dnia 15 lipca 2010, SDI 12/10, LEX nr 784327.

24 J. Paśnik, *Nowe regulacje...*, *op. cit.*, s. 15.

25 T. Sroka, *Przestępstwo jako przewinienie dyscyplinarne w perspektywie celów postępowania dyscyplinarnego wobec studentów*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2011, nr 1, s. 145.

cza. Student niewątpliwie odpowiada za czyny bezprawne w zakresie, w jakim są jednocześnie zachowaniem uchybiającym godności studenta, a więc wypełniają drugą z przesłanek tej odpowiedzialności²⁶. Czy jednak przepisy określające czyny zabronione, np. Kodeks karny i Kodeks wykroczeń, stanowią „przepisy obowiązujące w uczelni”? Negatywna odpowiedź znajduje pewne wsparcie w wykładni historycznej przepisów sytuujących odpowiedzialność dyscyplinarną. Ujęcie tej przesłanki nie jest bynajmniej nowe – formuła ta stosowana była w każdej ustawie regulującej system szkolnictwa wyższego po transformacji ustrojowej roku 1989²⁷. Zawężała ona zakres deliktu dyscyplinarnego w stosunku do ustawy z 1982 r., która *expressis verbis* jako podstawę tej odpowiedzialności przewidywała naruszenie jakichkolwiek przepisów prawa, stanowiąc w art. 106 ust. 1: „Za naruszenie przepisów prawa lub obowiązków określonych w art. 104 ust. 2 student ponosi odpowiedzialność przed komisjami dyscyplinarnymi lub przed sądami koleżeńskimi samorządu studenckiego”. Rozumowanie *a contrario* mogłoby sugerować, że obecnie naruszenie przepisów prawa nie jest wystarczające dla zrównania tego czynu z deliktem dyscyplinarnym. Interpretację taką wspiera funkcja gwarancyjna przepisów regulujących materialnoprawne podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej, których nie można wszak interpretować rozszerzająco ani na niekorzyść podmiotu tej odpowiedzialności. Brak precyzji przesłanki odwołującej się do „przepisów obowiązujących w uczelni” skłania do przyjęcia, że czyny zabronione stanowią delikt dyscyplinarny tylko w takim zakresie, w jakim uznać je można za uchybienie godności studenta.

5. Obowiązki studenta a podstawy jego odpowiedzialności dyscyplinarnej

Na uwagę zasługuje także nowa redakcja przepisu o obowiązkach studenta. W świetle ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r. student był zobowiązany do postępowania zgodnie z treścią ślubowania i regulaminem studiów (art. 189 ust. 1). Natomiast uszczegółowieniem tego obowiązku (art. 189 ust. 2) było odesłanie do regulaminu studiów i planu studiów, a także do „przepisów obowiązujących w uczelni”. Regulacja taka sugerowała, jakoby w pojęciu regulaminu studiów mieścił się i program studiów, i przepisy obowiązujące w uczelni, jak również, że regulamin studiów, jak i program studiów, nie są przepisami obowiązującymi w uczelni. Nowa treść artykułu poświęconego obowiązkom studenta jest uporządkowana i sen-

26 Nie wydaje się przy tym zasadne twierdzenie, że każdy czyn wypełniający znamiona czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary jest zawsze uchybieniem godności studenta; szerzej zob. T. Sroka, *Przestępstwo...*, *op. cit.*, s. 145.

27 A więc w ustawie z 1990 r. o szkolnictwie wyższym, w ustawie z 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, a także w pswn.

sowna²⁸. Ogólnym obowiązkiem jest postępowanie zgodne z treścią ślubowania i przepisami obowiązującymi w uczelni, zaś obowiązek ten jest dookreślony przez odwołanie do regulaminu studiów oraz do programu studiów. Przesądza to o uznaniu tych aktów za najważniejsze elementy przepisów obowiązujących w uczelni, choć posłużenie się katalogiem otwartym nie pozostawia wątpliwości, że te akty prawne nie wyczerpują zbioru rzeczonych przepisów.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na nowe ujęcie w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce obowiązków doktoranta. Zgodnie z art. 207 ustawy²⁹ obowiązkiem doktoranta jest postępowanie zgodne z regulaminem szkoły doktorskiej, a także realizacja programu kształcenia i indywidualnego planu badawczego. Można więc uznać, iż odpowiednikiem „przepisów obowiązujących w uczelni” w odniesieniu do studentów jest „regulamin szkoły doktorskiej” w odniesieniu do doktorantów. Trudno byłoby przyjąć, że ustawa zobowiązuje studenta do przestrzegania wszystkich przepisów prawa powszechnie obowiązującego, podczas gdy doktoranta – jedynie do aktu prawa wewnętrznego szkoły doktorskiej, co świadczy o wewnątrzszkolowym charakterze przesłanki „przepisów obowiązujących w uczelni”.

6. „Przepisy obowiązujące w uczelni” a cele odpowiedzialności dyscyplinarnej

Należy również rozważyć, czy interpretacja zawężająca pojęcie „przepisów obowiązujących w uczelni” w stosunku do językowo-logicznego wyniku wykładni jest zgodna z dyrektywami wykładni celowościowej, a więc czy wykładnia ta pozwoli na realizację przez instytucję odpowiedzialności dyscyplinarnej jej zadań i funkcji. Za podstawowy cel odpowiedzialności dyscyplinarnej – jak wskazuje R. Giętkowski³⁰ – należy uznać cel ochronny. Jak zauważa autor, „w tym kontekście tradycyjnie można by wskazać na ochronę takich dóbr prawnych, jak prawidłowe funkcjonowanie określonych organizacji publicznych czy prawidłowe pełnienie służby przez członków takich organizacji”. Dodaje również, że „odpowiedzialność dyscyplinarna ma zapewnić prawidłową realizację zadań publicznych, ma chronić przed zachowaniami godzącymi w tę wartość”. Pozostałe cele, jak zauważa autor, mają „charakter służebny względem celu ochronnego”³¹.

28 Art. 107 ust. 1 ustawy: Student jest obowiązany postępować zgodnie z treścią ślubowania i przepisami obowiązującymi w uczelni, ust. 2: Student jest obowiązany w szczególności do: 1) uczestniczenia w zajęciach zgodnie z regulaminem studiów; 2) składania egzaminów, odbywania praktyk zawodowych i spełniania innych wymagań przewidzianych w programie studiów.

29 Wchodzi w życie z dniem 1 października 2019 r.

30 R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, s. 55.

31 *Ibidem*.

Można więc zauważyć, że to druga z podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej – uchybienie godności studenta – służy ochronie wartości, jakie wiążą się ze statusem członka uczelni. Natomiast podstawa obejmująca „naruszenie przepisów” służy zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania uczelni oraz realizowania obowiązków przez członków społeczności akademickiej, w tym studentów. W tym kontekście wąska interpretacja przesłanki „przepisów obowiązujących w uczelni” nie pozbawia tej instytucji jej skuteczności ani nie grozi realizacji jej celów. W kwestii prawidłowego działania uczelni należy zauważyć, iż kluczowym jej zadaniem jest prowadzenie kształcenia na studiach, co stanowi element misji systemu szkolnictwa wyższego – prowadzenia najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej³². Dla realizacji tych celów konieczne jest zapewnienie sprawnego funkcjonowania uczelni, czemu służy powierzenie przez ustawę organom uczelni różnorodnych zadań, takich jak w szczególności zarządzanie nią, zapewnienie warunków, w tym infrastruktury, niezbędnych do realizacji jej zadań, utrzymanie porządku i bezpieczeństwa na terenie uczelni, zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy i kształcenia. Zadania te z kolei realizowane są przez stosowanie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, jak również wydawanie na jej podstawie przepisów wewnętrznych, w szczególności statutu, który określa zasady organizacji i funkcjonowania uczelni (art. 34 ust. 1 ustawy). Dlatego też przesłanka „naruszenia przepisów obowiązujących w uczelni” ma zabezpieczać możliwość realizacji zadań przez uczelnię poprzez karanie sprawców czynów godzących w jej funkcjonowanie, na przykład naruszających przepisy porządkowe i techniczno-organizacyjne.

Do podstawowych obowiązków studenta – wprost wskazanych w ustawie – należy uczestniczenie w zajęciach, składanie egzaminów, odbywanie praktyk zawodowych i spełnianie innych wymagań przewidzianych w programie studiów. Wykonywanie tych obowiązków również służy realizacji misji systemu szkolnictwa wyższego i nauki, którą jest – jak już wspomniano – prowadzenie najwyższej jakości kształcenia. Jak wskazuje się w literaturze, „najważniejszym celem postępowania dyscyplinarnego jest w pierwszej kolejności poprawa zachowania sprawcy przewinienia dyscyplinarnego”³³. Skutku takiego nie może mieć zastosowanie najpoważniejszej sankcji przewidzianej w ustawie – skreślenia z listy studentów (art. 108 ust. 2). Słuszność rozumowania opartego na związku pomiędzy zadaniami uczelni a obowiązkami studenta potwierdza orzecznictwo sądów administracyjnych³⁴. Rozważania te pozwalają w pełnym świetle ukazać cele i właściwą wykładnię „przepisów obowiązujących w uczelni”. Obejmują one przepisy określające obowiązki studenta w zakre-

32 Art. 2 ustawy: Misją systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest prowadzenie najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej, kształtowanie postaw obywatelskich, a także uczestnicstwo w rozwoju społecznym oraz tworzeniu gospodarki opartej na innowacjach.

33 T. Sroka, *Przestępstwo...*, *op. cit.*, s. 146.

34 Zob. wyrok WSA w Krakowie z dnia 24 września 2008, III SA/Kr 449/07, LEX nr 977531.

sie kształcenia, rozwoju, postępów w nauce oraz przepisy techniczno-organizacyjne i porządkowe, zapewniające sprawne i bezpieczne funkcjonowanie uczelni i jej infrastruktury.

Potwierdza to słuszność tezy, podług której przesłanka „przepisów obowiązujących w uczelni” obejmuje akty wydawane przez organy uczelni i inne akty wydawane na podstawie ustawy pswn., jak i samą tę ustawę. Choć wyczerpujące wyliczenie aktów prawa wewnętrznego uczelni nie jest możliwe, organ egzekwujący odpowiedzialność dyscyplinarną ma obowiązek ustalić, że dany akt nakładał na studenta obowiązek oraz że został on wydany w oparciu o podstawę ustawową i w odpowiedniej procedurze, a także że student miał możliwość się z nim zapoznać.

7. Odpowiedzialność dyscyplinarna a odpowiedzialność za czyny zabronione

Zasadne jest rozważenie jeszcze kwestii, czy przyjęcie zaproponowanej interpretacji nie doprowadzi do nadmiernego zawężenia tej podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej, wyłączając z niej przestępstwa i wykroczenia. Tak jednak nie jest, ponieważ czyny zabronione przez ustawy należą do zakresu zastosowania drugiej z przesłanek odpowiedzialności dyscyplinarnej, a więc uchybienia godności studenta, i tylko w razie takiego uchybienia czyn pociąga za sobą jednocześnie odpowiedzialność w uczelni. Teza ta odpowiada idei odpowiedzialności dyscyplinarnej, której celem nie jest wymierzanie kar za wszelkie bezprawne czyny studenta, a jedynie za te, które godzą w uczelnię i w wyznawane przez nią wartości lub przynoszą ujmę społeczności akademickiej³⁵. Jak zauważył WSA w Krakowie, „przewinienie dyscyplinarne w postaci czynu uchybiającego godności studenta nie ma swego odpowiednika w katalogu przepisów prawa karnego, co nie wyłącza, iż okoliczności faktyczne dające podstawę do konstrukcji czynu «uchybiamącego godności studenta» zarazem mogą wchodzić w przedmiotowy zakres znamion innego czynu będącego przestępstwem lub wykroczeniem”³⁶. Organy odpowiedzialności dyscyplinarnej dysponują w tym zakresie szeroką autonomią i nie są związane ewentualnym wyrokiem sądu. Jak wskazał Naczelny Sąd Administracyjny, „w postępowaniu dyscyplinarnym ocena bezprawności czynu, który wyczerpuje znamiona przestępstwa i jednocześnie deliktu dyscyplinarnego, ma charakter autonomiczny względem oceny dokonanej przez sąd w postępowaniu karnym [...]. Organy uczelniane oceniają bowiem ten czyn oraz ważkość przewinienia według przepisów obowiązujących na uczelni oraz zasad deontologii i dobrych obyczajów obowiązujących w społeczności akademickiej”³⁷. Samo naruszenie prawa przez studenta nie jest wystarczającą podstawą pociągnię-

35 Zob. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 55.

36 Wyrok WSA w Krakowie z dnia 24 września 2008 r., III SA/Kr 449/07, LEX nr 977531.

37 Wyrok NSA z dnia 15 grudnia 2017 r., I OSK 1408/17, LEX nr 2440297.

cia go do odpowiedzialności dyscyplinarnej, o ile nie wiązało się ono z uchybieniem godności studenta. Odpowiedzialność dyscyplinarna zachowuje więc niezależność wobec odpowiedzialności karnej³⁸.

Na uwagę zasługuje również kwestia odesłań do prawa powszechnie obowiązującego czynionych przez przepisy prawa wewnętrznego uczelni. Niekiedy bowiem statut uczelni czy regulamin studiów jako obowiązek studenta wskazują przestrzeganie wszelkich przepisów obowiązującego prawa, co mogłoby sugerować, że przepisy te stają się wówczas „obowiązującymi w uczelni”, a więc każdorazowe ich naruszenie może prowadzić do odpowiedzialności dyscyplinarnej studenta. Przegląd prawa wewnętrznego uczelni pozwala wskazać dwie podstawowe sytuacje, gdzie takie odwołania występują. Po pierwsze, są one obecne w rotach ślubowania studenta, a więc w statucie uczelni³⁹. Po drugie, powszechnie występują one w kodeksach etyki studenta⁴⁰, które opracowane zostały przez samorzady studentów na podstawie art. 202 ust. 5a ustawy z 2005 r. Czy wówczas każde naruszenie prawa powszechnie obowiązującego może stanowić delikt dyscyplinarny?

Odpowiedź na tak postawione pytanie jest łatwiejsza w odniesieniu do kodeksów etyki studenta, ponieważ pswn., odmiennie niż analogiczna ustawa z 2005 r., nie przewiduje w ogóle kompetencji do wydania takich aktów. Akty te nie mogą nakładać obowiązków na studenta, pozostają więc bez wpływu na kwestie odpowiedzialności dyscyplinarnej. Mogą jednak odegrać rolę przy wykładni przesłanki „uchybnienia godności studenta” i w tym sensie są prawnie relewantne dla odpowiedzialności dyscyplinarnej. W kwestii takich odwołań czynionych w ślubowaniu należy przypomnieć, iż konstrukcja odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów opiera się na powiązaniu podstaw tej odpowiedzialności z określonymi w ustawie obowiązkami studenta⁴¹. Są nimi postępowanie zgodne z przepisami obowiązującymi w uczelni oraz z treścią ślubowania. Natomiast przesłanką odpowiedzialności dyscyplinarnej jest naruszenie tych przepisów oraz „czyn uchybiający godności studenta”. Występuje więc związek pomiędzy treścią ślubowania a godnością studenta – rota wyraża zasady postępowania, których naruszenie może być uznane za czyn uchybiający tej godności. Jak zauważa Paweł Sobotko, „złożenie ślubowania i przestrzeganie jego treści to powinności związane z odpowiedzialnością dyscyplinarną, której podlegają studenci. Złamanie ślubowania jest zachowaniem nieetycznym i czynem uchybiającym godności studenta”⁴². Naruszenie ślubowania może więc rodzić odpowiedzialność

38 R. Giętkowski, *Odpowiedzialność...*, *op. cit.*, s. 117.

39 Zob. Statut Uniwersytetu Wrocławskiego, § 120, <http://bip.uni.wroc.pl/download/attachment/9911/statut-uniwersytetu-wroclawskiego-tekst-jednolity.pdf> (22.02.2020).

40 Zob. Kodeks Etyki Studenta Uniwersytetu Jagiellońskiego, §3, <http://www.samorzad.uj.edu.pl/storage/app/media/akty-prawne/kodeks-etyki-studenta.pdf> (22.02.2020).

41 Tak: E. Ura, *Komentarz...*, *op. cit.*

42 P. Sobotko, *Komentarz do art. 189, (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2017.

dyscyplinarną tylko wtedy, gdy jest jednocześnie uchybieniem godności studenta. Gdyby natomiast inny przepis prawa uczelnianego wprowadzał generalny obowiązek przestrzegania prawa, wydaje się, że pozostałoby to bez znaczenia dla kwestii odpowiedzialności dyscyplinarnej. Przepis taki miałby charakter podwójnie blankietowy: ustawa odsyła do przepisów obowiązujących w uczelni, a te z kolei do prawa powszechnie obowiązującego. Byłoby to w istocie rozszerzeniem podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej, co nie wydaje się dopuszczalne, skoro podstawy tej odpowiedzialności zostały określone w przepisie rangi ustawowej.

Należy podkreślić, że wskazanie takiego czy innego kręgu przepisów, których naruszenie jest podstawą pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej, nie oznacza, że każdorazowe ich naruszenie przez studenta będzie przewinieniem dyscyplinarnym. Oprócz stwierdzenia popełnienia czynu naruszającego „przepisy obowiązujące w uczelni” konieczne jest wykazanie spełnienia innych przesłanek. Jak wskazuje Dariusz Mucha, „odpowiedzialność na gruncie prawa o szkolnictwie wyższym ponosi tylko osoba mająca status studenta, jeżeli można jej przypisać winę i jest ona zdolna do poniesienia odpowiedzialności dyscyplinarnej”⁴³. Natomiast w świetle rozporządzenia w sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego w sprawach studentów, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia⁴⁴, które odsyła do kodeksu postępowania karnego, czyn będący deliktem dyscyplinarnym musi odznaczać się większą niż znikoma szkodliwością społeczną.

Wnioski

Analiza ustawy pswn., jak również zastosowanie różnych metod interpretacji, przy uwzględnieniu najnowszych zmian prawnych oraz wypowiedzi nauki prawa i relewantnego orzecznictwa, pozwala zaproponować następującą wykładnię podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów naruszenia przepisów obowiązujących w uczelni. Naruszeniem przepisów obowiązujących w uczelni jest zachowanie studenta naruszające obowiązek powinnego zachowania (nakaz lub zakaz) wynikający z ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce lub z przepisów wydanych na jej podstawie, w szczególności statutu uczelni, regulaminu studiów oraz programu studiów. Każdorazowo stwierdzenie uchybienia obowiązkowi wymaga ustalenia, że źródłem tego obowiązku jest akt wiążący prawnie studenta, w tym jako prawo zakładu administracyjnego, jakim jest uczelnia, wydane w oparciu o podstawę ustawową. Organ odpowiedzialności dyscyplinarnej powinien badać nie tylko formalne

43 D. Mucha, Komentarz do art. 211, (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, *op. cit.*

44 Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego w sprawach studentów, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia (Dz.U. z 2018 r. poz. 1882).

naruszenie przepisów, lecz również element materialny, a zatem, czy czyn uchybiający obowiązkowi wiąże się z większą niż znikoma szkodliwością społeczną, a także czy studentowi można uczynić zarzut z naruszenia tego obowiązku.

BIBLIOGRAFIA

- Chauvin T., Stawecki P., Winczorek P., Wstęp do prawoznawstwa, Warszawa 2017.
- Chmielnicki P., Stec P., Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2017.
- Giętkowski R., Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim, Gdańsk 2013.
- Izdebski H., Zieliński J.M., Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2015.
- Janusz-Pohl B., O modelu postępowania dyscyplinarnego w sprawach studenckich, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2015, nr 2.
- Paśnik J., Nowe regulacje odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich i studentów – uwagi krytyczne, „Administracja” 2007, nr 4.
- Pyter M., Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2012.
- Sanetra W., Wierzbowski M., Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz, Warszawa 2013.
- Skuczyński P., Zawadzki P., Odpowiedzialność dyscyplinarna. Podstawy, procedura i orzecznictwo w sprawach studentów Uniwersytetu Warszawskiego 2000–2005, Warszawa 2008.
- Sroka T., Przepięstwo jako przewinienie dyscyplinarne w perspektywie celów postępowania dyscyplinarnego wobec studentów, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2011, nr 1.